

Katedra politológie na FiF UK

Na začiatku leta 2009 najstaršia univerzita na Slovensku – Univerzita Komenského – oslavovala 90. výročie svojho vzniku. K jej najmladším pracoviskám patrí Katedra politológie, ktorá si pripomenie 20. výročie svojho vzniku budúci rok. Jej zrod bol umožnený až zmenou politického režimu, ktorá sa otvorila slobodnými voľbami v júni 1990, a následne v septembri 1990 sa vytvorila aj Katedra politológie. Až pádom komunizmu vznikli inštitucionálne predpoklady, aby sa veda o politike ustanovila ako samostatný odbor štúdia najprv na FF UK a postupne aj na ďalších univerzitách na Slovensku. Prvým vedúcim katedry sa stal prof. Miroslav Kusý, ktorý sa mohol po dvoch desaťročiach politického prenasledovania opäť vrátiť na univerzitnú pôdu, odkiaľ bol straníckou normalizačnou čístkou vyhodnený. Osobnou autoritou a medzinárodným uznaním M. Kusý vytvoril dobré základy na budovanie novej katedry v podmienkach, keď u nás nebolo absolventov politickej vedy. Odrazilo sa to na personálnom zložení katedry, ktoré sa na základe konkurzu tvorilo z bývalých absolventov sociológie, filozofie a histórie. Títo sa na pochode kvalifikovali pre základné predmety politickej vedy absolvovaním kurzov, ktoré viedli zahraniční profesori, a svoje spoločenskovedné vzdelanie si zakladajúci členovia prehlbovali aj študijnými pobytmi na univerzitách v USA a Veľkej Británii, ako aj intenzívnym zapojením sa do medzinárodnej výskumnej spolupráce. Bol to príklad úspešnej evolučnej premeny výučby a výskumu v oblasti spoločenských vied, ktoré boli u nás až do roku 1989 silne deformované vládnuou ideológiou marxizmu-leninizmu a s tým súvisiacou izoláciou od vývinu týchto vied vo svete.

Okrem čiastočných personálnych zmien bolo zloženie katedry stabilizované až do roku 2002, keď nastala významnejšia personálna zmena. Takmer súčasne dve docentky (Silvia Miháliková a Ľudmila Malíková), zakladajúce členky katedry, a jedna profesorka (Iveta Radičová) odišli na vedúce miesta na nové pracoviská FSEV, resp. SÚ SAV. Krátkodobo to oslabilo kvalifikačnú štruktúru. Zároveň však táto rozsiahla personálna výmena bola aj príležitosťou na omladenie pracoviska už absolventmi štúdia politickej vedy doma i v zahraničí, ktorých profesionálna príprava sa neodlišuje od štandardu vo svete. Dnes všetci členovia katedry majú prinajmenšom vedecko-pedagogickú hodnotu PhD. a garancia štúdia na všetkých troch stupňoch je na našej katedre bezproblémová. Za tých 19 rokov existencie katedry sa postupne podarilo vytvoriť dobré základy na kvalitnú výučbu politológie a vedecký výskum v odbore, ktorý patrí u nás stále k najmladším v skupine sociálnych vied. Katedra politológie, hoci neveľká počtom (9 interných učiteľov) je dnes centrom odborného života na Slovensku. Svojou vedecko-výskumnou aktivitou dosiahla kľúčové postavenie aj širšie v spoločenskovednom výskume na Slovensku a stala sa rovnocenným partnerom aj v rámci veľmi intenzívnej medzinárodnej spolupráce. Možno konštatovať, že katedre ako celku sa darí vyvážené kombinovať pedagogickú a vedecko-výskumnú činnosť, pričom sa zohľadňujú individuálne dispozície pracovníkov.

Vedecko-pedagogické zameranie katedry

Katedra politológie ponúka bakalárske, magisterské a doktorandské štúdium pre domácich a zahraničných študentov. Špecializácia prednášajúcich umožňuje pokrývať všetky dôležité oblasti skúmania politiky na Slovensku i vo svete. Mimoriadne silnú tradíciu má skúmanie politiky na Slovensku v stredoeurópskom kontexte, ako aj dôraz na európsku integráciu a politiku. Vďaka dobrej spolupráci s inými výskumnými pracoviskami výberové kurzy u nás prednášajú špičkoví špecialisti pre danú oblasť. Pracovníci katedry sa dlhodobo venujú aj skúmaniu demokracie a demokratizácie, medzinárodným vzťahom, terorizmu, ľudským právam a politickému mysleniu, verejnej politike a politickej ekonómii.

Okrem štúdia domácej a medzinárodnej politiky je štúdium na katedre prínosné tým, že naši študenti získavajú ďalšie zručnosti potrebné na trhu práce. Naše študijné metódy pomáhajú rozvíjať samostatné analytické schopnosti a riešenie problémov, ale aj schopnosti dôležité pre tímovú prácu. Kladieme dôraz na prezentačné schopnosti. Študenti sa učia nielen hľadať odpovede, ale i prezentovať svoju prácu profesionálnym a presvedčivým spôsobom. Hlavným vyučovacím jazykom je slovenčina, ale väčšina kurzov používa najnovšie publikácie a učebnice v angličtine. Študenti tak získavajú schopnosť pracovať s odbornou terminológiou v cudzom jazyku a majú prístup k najnovším výsledkom výskumu medzinárodnej úrovne.

Katedra politológie je významne začlenená do kľúčových medzinárodných profesijných organizácií a medzinárodných výskumných sietí (rámcové programy EK). Intenzívna je spolupráca katedry aj s viacerými poprednými európskymi i svetovými pracoviskami, ktorá vznikla na základe realizácie spoločných výskumných projektov.

Katedra politológie ako jediné pracovisko na Slovensku je od roku 1998 členom ECPR – European Consortium for Political Research, špičkovej európskej profesijnej organizácie orientovanej na výskum. Od roku 1991 pri katedre pôsobí Slovenské združenie pre politické vedy, ktoré je členom IPSA – International Political Science Association – a od roku 1997 je členom CEPISA – regionálneho združenia Central European Political Science Association. Zároveň pracovníci našej katedry boli medzi zakladajúcimi členmi najmladšej asociácie European Political Science Network (Paris, 2001) a za člena Executive Committee bola v roku zvolená Soňa Szomolányi.

Z veľkého počtu riešených projektov uvádzame výberovo tie, pri ktorých bola v posledných piatich rokoch katedra koordinujúcim a riešiteľským pracoviskom.

– **Vonkajšie a vnútorné podmienky formovania politického systému na Slovensku**, v rámci štátneho programu výskumu a vývoja (2003 – 2004) v spolupráci s výskumníkmi zo SAV, IVO, SFPA. Hlavným výstupom tohto výskumu je publikácia Soňa Szomolányi (editor): *Spoločnosť a politika na Slovensku: Cesty k stabilite*. Bratislava. Univerzita Komenského, 2005. Najvýznamnejším zistením a príspevkom k rozvoju teórie bola identifikácia základného inštitucionálneho usporiadania demokracie na Slovensku ako formálne konsenzuálneho modelu, ktorému však často odporujú preferencie, hodnoty a správanie politických aktérov. Tí uprednostňujú tzv. väčšinové pravidlo demokracie pri prijímaní politických rozhodnutí. Rozpory medzi formálnymi (písanými, resp. zákonom ustanovenými) a neformálnymi pravidlami (zakotvené a manifestované v tradičných vzoroch správania) reprezentovali hlavné úskalie pri stabilizácii demokracie v SR.

– **Politické inštitúcie a aktéri po vstupe Slovenska do Európskej únie: inštitucionalizácia, koordinácia a europeizácia**, 2004-2006 (VEGA č. 1/1296/04). Hlavné výsledky publikované

v práci D. Malová, E. Láštic a M. Rybář: *Výzva z periferie? SR ako nový členský štát*. Bratislava: FES, 2005. Výskum identifikoval dôsledky rýchleho prístupu SR k EÚ pre ďalšie pôsobenie SR v rámci EÚ. Ukázal, že európske priority definované v jednom vládnom období sa dajú rýchle zmeniť, čo môže negatívne ovplyvniť pôsobenie SR v inštitúciách EÚ, najmä pri existujúcich nedostatkoch expertných, administratívnych a personálnych kapacít.

– Na zistené výsledky nadväzujú aj ďalšie aktuálne riešené výskumy **Formovanie národných preferencií a členské stratégie v nových východoeurópskych štátoch Európskej únie: hľadanie novej rovnováhy medzi medzivládny a nadnárodným rozhodovaním?**, 2007-2009, (APVV-0660-06) a Integračné stratégie nových členských krajín EÚ: Vznikajúce podoby členstva v EÚ, 2007-2009 (VEGA č. 1/4665/07).

– V rámci účasti na medzinárodných projektoch sme sa zamerali na porovnanie politického vývoja na Slovensku s ďalšími krajinami v Európe a najmä na určenie ďalšieho vývoja a spoločenských inovácií, ktoré zvýšia príspevok Slovenska k celkovému rastu konkurencieschopnosti EÚ. Sem patria najmä výsledky riešenia rámcových programov EÚ a medzinárodných projektov „Meniace sa záujmy a identity v pohraničných regiónoch: politiky EÚ, etnické menšiny a sociálno-politická transformácia v členských a prístupujúcich krajinách.

– Soňa Szomolányi je národnou koordinátorkou rozsiahleho európskeho komparatívneho výskumného projektu INTUNE – „**Integrovaní a zjednotení? Problém občianstva v zjednocujúcej sa Európe**“ (6. rámcový program EK, 2005 – 2009). V čase, keď Európska únia čelí novým výzvam, po ústavnej debate a ostatnom rozšírení sa projekt INTUNE zameriava na to, ako procesy integrácie na národnej, ako aj európskej úrovni vplývajú na tri hlavné dimenzie občianstva: identitu, reprezentáciu a oblasť dobrého spravovania. Problémy občianstva sa skúmali z hľadiska vzťahu medzi verejnosťou a elitami, ako aj vzťahu medzi európskymi a domácimi dimenziami politického diania. Tento interdisciplinárny výskum je zameraný na analýzu problémov identity, reprezentácie a oblasti vládnutia na úrovni elít, expertov, verejnosti a médií.

Prirodzenou súčasťou **doktorandského štúdia** je účasť na riešení spoločných medzinárodných projektov, v ktorých sa doktorandi stávajú rovnocennými členmi výskumných tímov, zapájajú sa do medzinárodných akademických sietí.

Členovia katedry publikujú v prestížnych zahraničných vydavateľstvách (napr. Oxford University Press, Palgrave, Manchester University Press a ďalšie) a časopisoch (*European Journal of Political Research*, *Party Politics*, *West European Politics*, *Communist and Postcommunist Studies*, *Osteuropa a ďalšie*) a pravidelne absolvujú zahraničné výskumné a študijné pobyty (Veľká Británia, USA, Nemecko, Francúzsko).

Špecializované vedecké a odborné centrá zriadené pri katedre

– **UNESCO katedra pre výchovu k ľudským právam UK**: vznikla 26. októbra 1992 na základe dohody medzi UNESCO-m a Univerzitou Komenského v Bratislave, a pri Katedre politológie pôsobila v r. 1992 – 2002. Bola súčasťou celosvetovej siete katedier UNESCO. Jej výskumné a vzdelávacie aktivity sú spojené tak s univerzitou, ako aj mimovládny organizáciami na Slovensku. Pri odchode troch členov na FSEV UK sa aj táto katedra pripojila k novej fakulte.

– V školskom roku 1997/1998 bola pri katedre otvorená aj Európska katedra pre európsku kultúru a integráciu.

– **Centrum pre teritoriálne a medzinárodné štúdiá** (CTMŠ) vzniklo v septembri 2006 ako organizácia, ktorá pripravuje a realizuje výskumné a vzdelávacie projekty zamerané na vybrané jazykové teritória (tzv. *area studies*) a medzinárodné otázky. Medzi jeho základné ciele patrí aj prehĺbenie spolupráce medzi katedrami pri rozvoji doktorandského štúdia. Zámerom centra je výchova špičkových odborníkov, ktorí sú dobre jazykovo a zároveň aj odborne pripravení na odborné analýzy a preklady so zameraním na špeciálnu terminológiu, spoločenský kontext a politické realie regiónov, ktorých kultúrou a literatúrou sa zaoberajú. Cieľom CTMŠ je aj prehĺbiť vedeckú spoluprácu medzi katedrami pri interdisciplinárnych výskumných úlohách, zameraných na výskum a štúdium historického, politického a sociálneho vývoja v rozličných regiónoch a krajinách (teritoriálne štúdiá), procesy európskej integrácie a medzinárodných vzťahov. CTMŠ založila prof. PhDr. D. Malová, CSc., a tento rok vedenie prevzal Mgr. Marek Rybář, M.A., PhD.

PRÍLOHA

Súčasná vnútorná štruktúra katedry

Vedúca katedry: Prof. PhDr. Darina Malová, PhD.

Tajomník katedry: Marek Rybář, MA., PhD.

Študijný poradca: Mgr. Erik Láštík, PhD.

Sekretariát: Milota Pulcová

Personálne obsadenie katedry

Profesori:

Prof. PhDr. Darina Malová, CSc.

Prof. PhDr. Soňa Szomolányi, PhD.

Docenti:

Doc. Jozef Klavec, PhD.

Odborní asistenti:

Vladimír Bilčík, MPhil., PhD.

Mgr. Zsolt Gál, PhD.

PhDr. Dagmar Horná, PhD.

Mgr. Erik Láštík, PhD.

Marek Rybář, MA, PhD.

Mgr. Aneta Világi, PhD.

Interní doktorandi:

Mgr. Branislav Dolný

Mgr. Alexander Karvai

Mgr. Judit Lovisek

Mgr. Matúš Mišík

Ing. Mgr. Martin Pašiak

Sekretariát:

Milota Pulcová

Abecedný zoznam **všetkých** interných učiteľov od vzniku katedry (odboru) do súčasnosti:

Vladimír Bilčík, MPhil, PhD. (2005 – súčasnosť)
Mgr. Zsolt Gál, PhD. (2006 – súčasnosť)
PhDr. Dagmar Horná, PhD. (1987 – súčasnosť)
Doc. Jozef Klavec, PhD. (1991 – súčasnosť)
Prof. PhDr. Miroslav Kusý, CSc. (1990 – 1996)
Mgr. Erik Láštic, PhD. (1999 – súčasnosť)
PhDr. Štefan Majdán, CSc. (1990 – 1992)
Prof. PhDr. Ludmila Malíková, PhD. (1990 – 2005)
Prof. PhDr. Darina Malová, CSc. (1991 – súčasnosť)
Doc. PhDr. Silvia Miháliková, PhD. (1990 – 2005)
Marek Rybář, MA, PhD. (2000 – súčasnosť)
Prof. PhDr. Soňa Szomolányi, PhD. (1996 – súčasnosť)
PhDr. Rastislav Tóth, CSc. (1990 – 1996)
Mgr. Aneta Világi, PhD. (2006 – súčasnosť)

Sekretariát:

Anna Poláková (1990 – 1998)

Milota Pulcová (1998 – súčasnosť)

Soňa Szomolányi